

pintor del segle XV Ramon Gonsalbo, sogre del notari; aquest ja consta que era casat amb Joana Gonsalbo el 1466 i morí vuit anys després.

Intervenien el PRESIDENT, el Sr. J. GUDIOL (precisions estilístiques sobre les obres mencionades pel Sr. Benet i discussió de les datacions), el SECRETARI (subratlla l'interès de les descobertes de pintures murals medievals i dels treballs meritoris de salvament d'obres d'art fets a Andorra gràcies a l'acció del Sr. Benet; creu que als retaules esmentats els convindria més aviat una data del segon quart del segle XVI; recorda que el Sr. Angulo n'estudià la relació amb unes taules de Caldes de Malavella) i el COMUNICANT (proposa llur datació vers 1525). — JOAN AINAUD, Secretari.

24 abril 1954: Llengua i Literatura. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El Sr. MIQUEL DOLÇ parla de *La toponímia hispana de Marcial*.¹ Comença remarquant la importància de l'antroponímia i de la toponímia en l'obra de Marcial, la qual assoleix uns dos mil cinc-cents noms propis. Molts d'aquests topònims corresponen a llocs comuns de l'antiguitat greco-romana. Hi ha, en canvi, al·lusions a Tarragona i a Laletània, que obeeixen impressions reals. Des del punt de vista tècnic la toponímia més important i més complexa de Marcial és la celtibèrica. El Sr. Dolç destaca els vint-i-un noms següents, les característiques dels quals estudia sumàriament. Vuit almenys són indubtables quant a la grafia i a la localització: *Bilbilis* (al turó de Bàmbola), *Caius* (= Moncayo), *Salo* (= Jalón), *Tagus* (= Tajo), *Voberca* (= Buberca), *Burado* (= Beratón), *Tutela* (= Tudela), *Congedus* (= Alhama d'Aragó). Podem establir la grafia d'altres tres: *Boterdus* (hortes de Campiel), *Platea* (a l'horta de Calatayud), *Peteris* (= riu Piedra). La grafia és segura, però problemàtica la localització de *Vadauero*, *Rixamae*, *Carduae*, *Rigae*, *Turgantum*, *Turasia* i *Vatinesca*. Tres noms, finalment, no sols no ofereixen una fràgil hipòtesi de localització, ans encara hom pot discutir-ne la grafia: *Nuthia*, *Dercenna* i *Tuetonissa*. Les hipòtesis dels erudits espanyols, i especialment aragonesos, sobre la toponímia d'aquests noms han d'ésser consultades amb molta cautela. Entre els estudis moderns, el Sr. Dolç analitza els d'A. Schulten i de G. Thiele. Diu que ha aprofitat en la seva tesi tot el material reunit fins als nostres dies i que ha aplicat a l'estudi d'aquests topònims els procediments històric, arqueològic, epigràfic, literari i lingüístic. No poques de les dificultats de la toponímia celtibèrica de Marcial, acaba dient el Sr. Dolç, segueixen sense solució. No pocs problemes resten avui tan intactes com abans.

Intervenien el Sr. J. COROMINES (podria haver-hi relació entre *Vatinesca* i *Briviesca*, aquest derivat del topònim medieval *Birovesca*; molts noms de lloc a Aragó porten el sufix *biescas*, l'etimologia del qual es podria explicar pel *vescus* llatí) i el PRESIDENT (felicita el Sr. Dolç per haver obtingut el Premi Bonay de l'I. E. C.). — CARMÉ BOYÉ, Secretari.

14 maig 1954: Art i Arqueologia. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El Sr. LL. BONET I GARÍ exposa la seva comunicació sobre *L'obra d'Antoni Gaudí*. Després d'un breu record biogràfic, en el qual es fixa sobretot en els estudis de Gaudí a Barcelona i en els seus contactes, com a ajudant, amb els arquitectes Villar, Fontserè i Martorell, intenta de fer una classificació de les seves obres: a) obres d'influència mudèjar, com la del carrer de les Carolines; b) obres goticitzants, com les de León, Astorga; c) obres barroquitzants, com les cases Calvet, Milà, Batlló; d) edificis orgànics, com la cripta de l'església de la Colònia Güell i el temple expiatori de la Sagrada Família. No essent possible de parlar de totes les construccions de Gaudí, el Comunicant descriu i analitza el palau Güell del carrer Nou, el col·legi de les Teresianes del carrer de Ganduxer, la cripta de l'església de la Colònia Güell, etc.,

1. Aquesta comunicació és un resum d'una part de la tesi doctoral del Sr. Dolç, publicada a Barcelona, el 1953, sota el títol *Hispania y Marcial (Contribución al conocimiento de la España antigua)*.

i extensament la Sagrada Família, de totes les quals presenta plans i fotografies. Es refereix especialment a les maquetes fetes amb cordills, que li servien d'assaig per a les seves audàcies arquitectòniques, com les voltes i murs de formes exclusivament geomètriques, a base de superfícies guerxes com són els hiperboloides, els el·lipsoïdes i els paraboloides hiperbòlics. Recorda també les innovacions constructives i de decoració introduïdes pel genial arquitecte —sobretot els resultats aconseguits utilitzant materials pobres que sabé combinar amb indiscutible gust—, que són avui estudiades atentament per constructors i historiadors de l'art de tot el món. Si la figura de Gaudí, conclou el Sr. Bonet, és cada dia més admirada arreu, ens pertoca a nosaltres de posar el màxim interès perquè les seves obres siguin conservades com cal i conegudes i enaltides.

Intervenien el PRESIDENT (bé que amb retard, la Societat commemora amb la sessió d'avui el Centenari de la naixença de Gaudí) i els Srs. J. PUIG I CADAFALCH (recorda alguns fets de la vida de Gaudí i valora determinats aspectes de la seva obra) i J. ATNAUD (presenta alguns estudis recents, d'estudiosos estrangers, sobre l'homenatjat).—F. DURAN I CAÑAMERAS, Secretari.

22 maig 1954: Història. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El PRESIDENT presenta el Sr. John H. Elliott, de la Universitat de Cambridge, que resideix temporalment a Barcelona per tal de fer recerques als nostres arxius.

El Sr. ELLIOTT exposa la seva comunicació sobre *Antecedents de la Guerra dels Segadors*. Manifesta que ha arribat a la conclusió que les causes d'aquesta guerra foren més de les que fan suposar les obres dels historiadors romàntics, que han reduït la revolució a una interpretació purament local. Una revolució és el resultat de la topada d'una pressió externa amb una societat que ja conté uns elements revolucionaris. La pressió externa de Castella sobre Catalunya, a l'època d'Olivares, fou causada per la necessitat castellana d'obtenir soldats i diners. A les Corts catalanes del 1626 el comte-duc proposà un programa polític que facilités a Castella els soldats i els diners que li calien i oferís al mateix temps a Catalunya una participació en els beneficis de la monarquia. Aquestes Corts fracassaren en part per la inhabilitat del comte-duc, però també a causa de la inestabilitat interna de la societat catalana. Aquesta inestabilitat provenia en part de l'absència del rei, el qual era tradicionalment la font d'hònors i mercès; era natural que aquesta absència desorientés una societat l'estructura de la qual era encara feudal. La dificultat a obtenir d'un rei llunyà els càrrecs i honors a què cada vassall lleial aspirava, produí un clima de descontentament entre la noblesa, els clergues i els advocats catalans, però influí menys en la burgesia i en els mercaders de Barcelona, la prosperitat dels quals no depenia del favor reial. No fou, doncs, casual que Richelieu trobés els seus millors amics entre la noblesa i els clergues. El fracàs de les Corts del 1626 fou un moment decisiu en la història de Catalunya perquè obligà el comte-duc a prendre mesures extralegals per a obtenir els soldats i els diners que li havien estat refusats. Davant el fracàs d'aquestes mesures, Olivares procurà de resoldre el problema atraient la guerra amb França cap a les fronteres catalanes, obligant així els catalans a combatre. La guerra perjudicà l'únic element estable de la societat catalana: la pagesia. Per desgràcia la revolució espontània i patriòtica dels pagesos fou aprofitada pels descontents de les altres classes socials, molts d'ells persones que no tenien la preparació i el desinterès que el moment històric exigia. La política del comte-duc no fou gens rectilínia; seguí la pauta que els esdeveniments assenyalaren, i no tingué en aquest moment la intenció de treure tots els furs i privilegis. Creu que la tragèdia de la revolució fou que les classes dirigents no es mostraren dignes de l'ocasió i que els interessos personals foren més importants que els de la comunitat.

Intervenien el PRESIDENT (agraeix al Sr. Elliott que hagi presentat la seva comunicació en llengua catalana) i els Srs. J. PEYRONNET (la venda d'oficis als burgesos